

การเปลี่ยนแปลงของภาษาใน สังคมไทย+การเปลี่ยนแปลงภาษา

อาจารย์ ดร.เสวลักษณ์ แซ่ลิ้

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มรภ.สวนสุนันทา

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง

- ▶ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากตัวภาษาเอง
- ▶ การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากตัวภาษาเอง

▶ เกิดตามธรรมชาติและตามกาลเวลา

เอ็ดเวิร์ด ซาเฟียร์ (1921, 147-170) เรียกว่า drift หรือการเลื่อนไหลของภาษา ตัวอย่างภาษาไทยในอดีตกับปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัย ภายนอก

- ▶ เกิดจากปัจจัยทางสังคม เช่น
 - ▶ การอพยพย้ายถิ่น
 - ▶ การค้าขาย
 - ▶ การไปมาหาสู่
 - ▶ การแต่งงานข้ามชาติ
 - ▶ การตกเป็นอาณานิคมของโลกตะวันตก
 - ▶ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

มิติการเปลี่ยนแปลงของภาษา

- ▶ การลู่ออกของภาษา (linguistic divergence)
- ▶ การลู่เข้าของภาษา (linguistic convergence)

การสื้ออกของภาษา

- ▶ คือการที่ภาษาใดภาษาหนึ่งภาษาแตกตัวกลายเป็นภาษาย่อยหลายภาษา หรือการที่ภาษาย่อยต่าง ๆ ของภาษาใดภาษาหนึ่งพัฒนาความต่างจากกันและกัน จนในที่สุดความเข้าใจซึ่งกันและกันหมดไป จนกลายเป็นคนละภาษา

เหตุเกิดจากการย้ายถิ่น

- ▶ เมื่อเวลาที่ยังนานยิ่งทำให้เข้าใจกันน้อยลง และสภาพภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยเสริม ทำให้การติดต่อกันยากขึ้น

ตัวอย่าง ภาษาอังกฤษแบบอเมริกันลู่ออกจากอังกฤษแบบอังกฤษ เขมรถิ่นไทยกับเขมรในกัมพูชา

- ▶ การลู่ออกของภาษาทำให้เกิดภาษาย่อยมากมาย และวิวัฒนาการเป็นภาษาที่ต่างกันได้

- ▶ การลู่ออกของภาษา เป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดจากตัวของมันเอง เพราะต่างก็พัฒนาตามวิถีและสภาวะแวดล้อมของตัวตามกาลเวลาที่ผ่านไป ยิ่งนานยิ่งต่างกันมากยิ่งขึ้น

การลู่เข้าของภาษา

- ▶ คือการที่ภาษาตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไปต่างเปลี่ยนแปลงไปจนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เกิดจากการสัมผัสภาษา มีการยืมภาษาซึ่งกันและกัน
- ▶ ผู้แบ่งภาษาตามหลักของการลู่เข้าของภาษาจะจำแนกภาษาตามพื้นที่ หรือการจำแนกภาษาตามภูมิภาค โดยมีหลักว่าภาษาที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันย่อมมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากการลู่เข้าหากัน ซึ่งเป็นผลของการสัมผัสภาษา เช่น ภาษาพิดจิน (เป็นการลู่เข้าของภาษาแบบเฉียบพลันและรุนแรง)

การลู่ออกของภาษาในสังคมไทย

- ▶ เสี่ยงปฏิภาคระหว่างภาษาถิ่นเหนืออีสาน กับไทยกลาง ซึ่งลู่ออกจากภาษาเดียวกัน
- ▶ มีการกระจัดกระจายย้ายถิ่น ทำให้ภาษาถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ก็แตกต่างกันไป เช่น เหนือเชียงใหม่ เหนือน่าน เหนือลำปาง ภาษาเขมรกับเขมรถิ่นไทย ภาษามาเลย์ในปัตตานีกับภาษามาเลย์ในมาเลเซีย

- ▶ ภาษาถิ่นเหนือได้รับอิทธิพลของภาษาจีน ภาษาชาวเขา ฯลฯ
- ▶ ภาษาถิ่นใต้ได้รับอิทธิพลจากภาษามลายู ภาษาทมิฬ ภาษาอื่น ๆ ในตระกูลออสโตรนีเซียน
- ▶ ภาษาถิ่นอีสานได้รับอิทธิพลจากภาษาตระกูลมอญ-เขมร
- ▶ ในทางกลับกันภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษามลายูถิ่นไทย และภาษาจีนต่าง ๆ ที่พูดใน ป.ไทย ย่อมได้อิทธิพลของภาษาไทยทำให้มีลักษณะภาษาต่างจากภาษาเดิม

การลู่เข้าหากันของภาษาในสังคมไทย

- ▶ การลู่เข้าของภาษามักเกิดขึ้นโดยขนานไปกับการลู่เข้าของวัฒนธรรมหรือการแพร่กระจายของวัฒนธรรม จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น อักษรไทย พิธี แรกนาขวัญ ศิลปะ สถาปัตยกรรม วัฒนาอาราม
- ▶ ภาษาเขมรเดิมมีหน่วยเต็มหน้าศัพท์ ท้ายศัพท์ กลางศัพท์จำนวนมาก ปัจจุบันค่อย ๆ หายไปเพราะอิทธิพลของภาษาคำโดยอย่างภาษาไทย

- ▶ แม้จะอยู่ใกล้กัน เช่นภาษาตะวันตกเข้าสู่ไทยก็ด้วยการค้าขาย การรับอิทธิพลจากโลกสมัยใหม่
- ▶ ชนกลุ่มน้อยสัมผัสภาษาไทย ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง เช่นภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์อย่างภาษาชาวเขา ภาษาโมเคลิน เดิมไม่มีวรรณยุกต์ กำลังพัฒนาไปมีวรรณยุกต์
- ▶ ภาษาถิ่นใต้ยืมคำภาษาไทยกลางเข้าไปใช้ แต่เก็บวรรณยุกต์ไว้ เรียกว่าเป็นลักษณะลูกผสม (Diller 1976)

การเปลี่ยนภาษา และ การดำรงภาษา

การเปลี่ยนภาษา

การเปลี่ยนภาษา (language shift) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อภาษาใดภาษาหนึ่งในสังคมมีบทบาทลดลงหรือมีผู้พูดน้อยลง ภาษาอื่นจะเข้ามาแทนที่โดยมีบทบาทแทนภาษานั้น

ในประเทศไทย เช่น ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ หันมาใช้ภาษาที่สำคัญในชุมชน เช่น ผู้พูดภาษากูยอายุน้อยจะเปลี่ยนมาเป็นภาษาเขมร ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน หรือคนพูดภาษาจีนที่ได้รับการศึกษาจะใช้ภาษาจีนน้อยลง และเปลี่ยนเป็นภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้น

การตายของภาษา

- ▶ การตายของภาษา (language death) คือกรณีขีดสุดของการเปลี่ยนภาษา หมายถึงภาษาที่ไม่มีผู้พูดเป็นภาษาแม่อีกต่อไป หรือหมายถึงการที่ผู้พูดภาษานั้นได้ตายไปหมดแล้ว ทั้ง ๆ ที่ตัวภาษายังอยู่ และยังคงอาจมีผู้เรียนเป็นภาษาเฉพาะหน้าที่บางอย่างอยู่ด้วย

การธำรงภาษา

การธำรงภาษา (language maintenance) หมายถึง การที่สังคมใดสังคมหนึ่งไม่ปล่อยให้ภาษาพื้นเมืองของตนถูกแทนที่โดยภาษาที่เข้ามามีอิทธิพล ภาวะเช่นนี้ บางครั้งก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่บางครั้งเกิดเพราะ ความพยายามของคนในสังคมที่หาหนทางกีดกัน และ สนับสนุนให้ใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มของตนเพื่อกันไม่ให้สูญ หายหรือตายไป

ตัวอย่างการธำรงภาษา

- ▶ ภาษาเขมรที่พูดใน จ.สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ไม่หายไปจากบริเวณนี้อาจเนื่องจากการรู้จักเลือกภาษาให้เหมาะสมกับแวดวงหรือสถานการณ์
- ▶ คนพูดภาษาลาวครั้งที่ใกล้ชิดชุมชนทำให้สามารถธำรงศัพท์ลาวครั้งได้มากกว่าผู้ที่ไม่ใกล้ชิดชุมชน เช่นการระบุชื่อญาติ ชื่อเพื่อน สถานที่ทำงาน เทศกาลท้องถิ่น การร่วมงานเทศกาล การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน การร่วมประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของภาษา

การเปลี่ยนแปลงของภาษา ยังหมายรวมถึง
การวิวัฒนาการของภาษาจากสมัยหนึ่งมาสู่อีก
สมัยหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นธรรมชาติของ ภาษาที่ยังไม่ตาย

- ▶ ภาษาที่มีผู้ใช้จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ถือว่า
เป็นเรื่องปรกติ การอนุรักษ์ลักษณะเดิม
บางอย่างที่เห็นว่าเป็นสิ่งดีของภาษาก็สามารถ
ทำได้
- ▶ ส่วนภาษาที่ไม่มีผู้ใช้จึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงของภาษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบกลาง

- ▶ การเปลี่ยนแปลงต้องขึ้นอยู่กับจำนวนผู้พูดภาษาส่วนใหญ่ว่ายอมรับความต่างนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าผู้พูดส่วนใหญ่ยอมรับความต่างนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นได้ เช่นสมัย ร.5 เขียน **อยา** ในปัจจุบัน = **ยา** , การเขียนตัวอักษรด้วยลายมือหรือรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน แต่อยู่ในขอบข่ายของตัวอักษรนั้น อ่านเข้าใจ ยอมรับได้ อย่าง **ด, ก, ก, ก, ก, ก, ก** เป็นต้น

ส่วนของภาษาที่พบการเปลี่ยนแปลง

- ▶ การเปลี่ยนแปลงในคลังคำ มีคำที่เลิกใช้แล้วพอ ๆ กับคำที่เกิดขึ้นใหม่ มีการเขียนสะกดคำและความหมายที่แตกต่างไปจากเดิม

แค้น-แค้น

- ▶ **แค้น** คือ อวัยวะที่เป็นท่อนเบื้องต่ำ, ต่อขาลงไปถึงข้อตีนนั้น (อักขรวิธานศัพท์ของหมอบรัดเลย์ พ.ศ.2416)
- ▶ **แค้น** อวัยวะด้านหน้าใต้เขาลงไปถึงข้อเท้า หน้าแค้นก็ว่า (พจน. พ.ศ. 2525)
- ▶ **แค้น** อวัยวะด้านหน้าใต้เขาลงไปถึงข้อเท้า หน้าแค้นก็ว่า ราชาศัพท์ว่า พระชงฆ์ (พจน. พ.ศ. 2554)

อา-อาว (ความหมายกว้างออก)

- ▶ **อา** เดิมเคยมีความหมายว่า น้องสาวของพ่อ ใช้คู่กับ อาว หมายถึงน้องชายของพ่อ
- ▶ **อา** คือคำเขาเรียกคนที่ป็นน้องของพ่อเช่นทั้งผู้หญิง ผู้ชายนั้น (*อักขรวิธานศัพท์*)
- ▶ **อา** น้องของพ่อ อาว หรืออาวก็ได้ (*พจน. พ.ศ. 2525*)
- ▶ **อา** น้องของพ่อ, (โบ) เขียนเป็นอาวก็มี (*พจน. พ.ศ. 2554*)

การเปลี่ยนแปลงทางเสียง

- ▶ อย เป็น ย เช่น อยา อยุค เอย็น กลายเป็น ยา
ยุค เย็น
- ▶ ทงง เป็น ทัง
- ▶ เสียงที่ยืมจากภาษาอังกฤษ เช่น -ส , ดร- บรร-

การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์

- ▶ กูเอามาแก้พ่อกู - ฉันเอาหนังสือให้เขา
- ▶ สมบัติอันล้ำค่า - สมบัติที่มีค่า
- ▶ สองเชื้อพืห์หลับไหลลืมตึนฤพี = พื่สองคน
- ▶ สองพืคิดเองอำงอยำงใ้ถามเื่อ = เราสองคน

อ้างอิง

ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. (2550). **ภาษาทัศนศึกษา**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). **ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.